

13. Zachara, M. (2019). Can Institutions Save the Word? Neoliberal Institutional Perspective on Global Governance. *International Relations*. Uniwersytet Warszawski, 1, 55, 41–59.

Матеріал надійшов до редакції 10.01.2021 р.

УДК 338.48:001.8

Наталія Коцан,

доктор географічних наук, професор,

завідувач кафедри міжнародних відносин та регіональних студій,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Kotsan.natalia@vnu.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-8157-5070

Роман Коцан,

доктор політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Kotsan.Roman@vnu.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-6661-3729

Анна Сахнюк,

магістр спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

anna.sakhniuk@vnu.edu.ua

DOI 10.29038/2524-2679-2021-01-311-324

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

У статті узагальнено методи дослідження туристичної сфери, показано вплив удосконалення методології на процес вивчення рівня розвитку туризму. Констатовано, що сучасна система методів дослідження туризму має багато різних засобів одержання наукового результату. У статті розглянуто основні методи, які можна використовувати на практиці для дослідження туризму. До таких методів належать філософські,

загальнонаукові, конкурентонаукові. Показано використання філософських методів, під якими розуміють загальні підходи, категорії та принципи й закони, що показують місце досліджуваного об'єкта в реальному світі (принцип об'єктивності, всезагального зв'язку та залежності, закон єдності й боротьби протилежностей, переходу кількісних показників у якісні, заперечення тощо). Наголошено на необхідності застосування в дослідженнях туризму загальнонаукових методів – таких засобів та прийомів, що мають універсальний характер застосування (аналіз та синтез, індукція й дедукція, узагальнення та абстрагування, порівняння й аналогія, ідеалізація та формалізація), але потребують урахування особливостей конкретних об'єктів дослідження. Так, у туризмі широко застосовують наукові методи системи географічних наук: спостереження з елементом описовості; історичний; порівняльний; картографічний; аналітико-статистичний; експедиційних досліджень; математичного моделювання; системний. Соціальний характер туризму зумовлює використання способів і прийомів, сформованих в інших суспільних науках (балансовий, соціологічних досліджень тощо). Наголошено на доцільності застосування конкретно-наукових методів у наукових пошуках, які застосовують в окремих науках. Це, зокрема, метод польових досліджень, картографічний тощо. Також наведено приклади використання новітніх методів і методик у дослідженні туризму, що пов'язано з розширенням предмета дослідження.

Зроблено висновок про те, що сучасна методологія дослідження туризму включає різноманітні методи й різні способи збирання та аналізу інформації. Під час вивчення конкретного об'єкта найчастіше використовують не один метод, а сукупність методів і прийомів, що дає можливість досягнути поставленої мети. Наголошено, що вдосконалення теоретико-методологічної бази для проведення наукових досліджень у сфері туризму є актуальним завданням.

Ключові слова: метод, методологія, туризм, дослідження, географія, наука.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток туризму, збільшення туристських потоків, зростання навантаження на туристичні об'єкти та інші процеси потребують їх вивчення, а отже, удосконалення методології наукових досліджень. Науковці все більше використовують різноманітні методи класифікації та оцінки туристських ресурсів. Розвиваються нові методи пізнання, удосконалюються відомі. Уже зараз стає зрозуміло, що і подальший розвиток рівня туризму буде прямо пов'язаний із розвитком

методології. Крім того, подальший соціально-економічний та культурний розвиток держав світу вже неможливий без обчислення гранично допустимого навантаження на об'єкти культурної спадщини й довкілля. Предмет дослідження у сфері туризму розширюється, а тому повинна вдосконалюватися й теоретико-методологічна база.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед авторів, які зверталися до питання методології досліджень у туризмі можна виокремити О. Шаблія, О. Ковальчика, Д. Марковську, М. Рутинського та ін. За твердженням професора О. Шаблія [1], «метод наукового дослідження – це система розумових і (або) практичних операцій (процедур), які націлені на розв'язання певних пізнавальних завдань з урахуванням певної пізнавальної мети». Науковці поділяють методи наукового дослідження на три великі групи: філософські, загальнонаукові та конкретно-наукові. Польський дослідник А. Ковальчик у своїх працях використовує такий метод, як SWOT-аналіз, а М. Рутинський є прихильником картографічного методу. Д. Марковська також застосовує картографічний метод і на туристичних картах виокремлює три головні групи знаків: знаки, які позначають краєзнавчі цінності; знаки, що показують стан туристського освоєння; інші знаки. Проте і класичних, і новітніх методів уже недостатньо, а отже, методична база потребує вдосконалення.

Мета статті – узагальнення методів і методик дослідження туризму.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сучасному етапі для розвитку туризму в регіоні, побудови успішних прогнозів та результативної державної політики врегулювання туризму вже неможливо обходитися без використання окремих методів і методик дослідження туризму.

До методів дослідження науковці висувають певні вимоги: якість (загальнозрозумілість методу); націленість (спрямованість методу на досягнення певної мети); детермінованість (чітка послідовність застосування методу); результативність (здатність забезпечувати досягнення мети); надійність (спроможність забезпечувати бажаний результат); економність (здатність методу досягати результату за найменших затрат засобів і часу) [2]. Урахування таких рис у дослідженнях сприяє досягненню істинних наукових результатів.

Загальновідомим є поділ методів наукового дослідження на три великі групи: філософські, загальнонаукові, конкретнонаукові.

Філософські методи – це використання в науковому дослідженні категорій, положень, принципів і законів певної філософської системи. Наприклад, застосування діалектики як теорії пізнання. Можна користуватися положеннями філософії позитивізму, неопозитивізму, постмодернізму тощо.

Загальнонаукові методи – це такі засоби й прийоми (чи їх сукупність), які з тими чи іншими модифікаціями використовуються в усіх чи майже всіх науках. Загальнонаукові методи використовуються з урахуванням особливостей конкретних об'єктів дослідження. Наприклад, метод моделювання чи такі логічні засоби, як аналіз і синтез, індукція й дедукція.

Конкретнонаукові методи використовують в окремих науках чи в генетично пов'язаних або об'єднаних схожістю об'єктів дослідження. Для прикладу наведемо метод енерговиробничих циклів. Він застосовується лише в економічній географії, тому його відносять до конкретнонаукових методів, бо в соціальній чи політичній географії його використання було б абсурдом. Водночас час як метод балансів може застосовуватись у декількох схожих за певною ознакою дисциплінах (наприклад, у регіональній економіці й економічній географії). Він теж належить до конкретнонаукових, але не спеціальних, а міждисциплінарних.

Для дослідження туризму доцільно використовувати таку сукупність методів: описовий, метод ідеалізації, картографічний, статистичний, польових досліджень, SWOT-аналіз та ін.

Опис. Опис – це систематизована характеристика території й теоретичне узагальнення отриманої інформації, тобто систематизація, пояснення та побудова теорії. Дескриптивна (описова) стадія в розвитку туристичної географії є найдовшою за існуванням. У ній можна виділити два основних етапи – інвентаризацію інформації та її систематизацію. На першому етапі відбувалося накопичення первинної інформації. Збір інформації здійснюється шляхом прямих емпіричних спостережень, які потім узагальнювалися за допомогою маршрутних спостережень. Опис на цьому етапі мав, зазвичай, дискретний характер як у часовому тлумаченні, так і в територіальному. У міру накопичення географічної інформації виникла потреба в її впорядкованості. Для цієї мети стали здійснюватися загальні статистичні дослідження конкретних територій, складалися карти економіко-географічної тематики. Для аналізу зібраної інформації все частіше науковці стали використовувати методи класифікації та типології, елементарних статистичних розрахунків. Виявлення специфічного й унікального в об'єктах дослідження має

значне значення під час географічного опису. Для цього використовують як інтуїтивне, так і точне статистичне зіставлення [3].

Метод ідеалізації передбачає проектування так званих ідеальних моделей та порівняння ситуації, яку вивчають, з ідеальним варіантом. Це складний метод і під час його застосування враховують особливості деяких інших методів і моделювання, аналогії, абстрагування тощо. Ідеальні моделі поширені в багатьох науках. У фізиці, наприклад, це ідеальна рідина (рідина, що не стискається), ідеально чорне тіло (тіло, яке не випускає в зовнішній світ ні одного променя) та ін. У географічній науці також є деякі приклади ідеальних моделей. Це, наприклад, «ідеальний ландшафт Б. Родомана» (у вигляді шестикутної зірки), ідеальне місто Н. Блажко (у цій моделі присутні всі можливі властивості міст), ідеальний енергопромисловий цикл (цикл, який має всі ланки та стадії реально наявних ЕВЦ). Насправді можна формувати ідеальні об'єкти стосовно всіх реальних, територіальних систем і досліджувати територіальні системи на їхніх моделях, порівнювати «адекватні» моделі з ідеальними [4].

Картографічний метод – це систематизація й узагальнення результатів географічних досліджень у вигляді картографічних моделей, карт, картосхем. Саме карта відіграє одну з головних ролей у дослідженні просторових закономірностей тих чи інших явищ. Її складання – це ще й вагомий підсумок географічних досліджень. Карта призначена для наукового та практичного відображення явищ, об'єктів, для ілюстрації, а також навчальних цілей. Завданням туристичного картографування вчені-географи М. Рутинський і О. Стецюк називають:

- пояснення закономірностей і форм територіального поширення природних й історико-культурних рекреаційних ресурсів. Висвітлення характеру туристичного опанування території та матеріально-технічної бази туризму;

- оцінка сучасного стану рівня використання рекреаційно-туристичних ресурсів, рівня туристського освоєння й рекреаційного навантаження на територію;

- розробка найвигідніших варіантів розвитку і покращення територіальної організації галузі туризму на основі комплексного аналізу природних і соціально-економічних факторів [5].

Туристичні карти класифікують на оглядові, маршрутні, де територія відтворена разом із відповідним навантаженням упродовж туристських маршрутів (пішохідних, лижних, водних, велосипедних, кінних, автомобільних і комбінованих), та плани міст зі списком

об'єктів туристичної інфраструктури, переліком вулиць і майданів, маршрутів міського транспорту та ін. Такі карти мають стати орієнтиром на місцевості. Вони повинні реально відтворювати наявні зв'язки між туристичними об'єктами певної території й бути надійним засобом їх вивчення.

Туристичні карти повинні мати чітке зображення орієнтирів на місцевості, відповідні написи, розміщення умовних знаків (легенди) та пояснення додаткових окремих елементів.

Польський дослідник Д. Марковська на туристичних картах вирізняє три основні групи знаків:

- знаки, які позначають краєзнавчі цінності;
- знаки, що показують стан туристського освоєння;
- інші знаки.

До першої групи знаків відносять ті, які відображають живу та неживу природу, до них належать також історико-культурні об'єкти (історичні пам'ятки, архітектуру, пам'ятки фольклору та ін.), до другої – засоби розміщення (ночівлі тощо), засоби існування, канатно-підвісні дороги й інші транспортні комунікації. До третьої групи належать об'єкти, які не пов'язані безпосередньо з туристичною інфраструктурою.

Також для розробки туристичних карт використовують такі картографічні методи: крапковий (це допомагає локалізувати об'єкти); метод картограм; метод картодіаграм; значковий; ізоритмічний; лінійний. Кожний із них має своє значення та відображає певний зміст туристичних явищ. Наприклад, лінійний метод визначає величину туристичних потоків, частоту транспортних доставок тощо.

Серед туристичних карт можемо виокремити групу, яка містить відображення міських поселень. Міська туристична карта схематично має зображати транспортну систему міста, місце концентрації й розміщення головних культурних об'єктів, а також об'єкти інфраструктури, котрі характеризують місця проживання, харчування, спортивні об'єкти, культурні установи та ін. У такій карті мають бути стислі описи об'єктів й об'єктів, вартих огляду. Тобто вищезазначені карти повинні містити інформацію про систему споруджень, структуру та характер міста, функції окремих її елементів [6].

Польський учений А. Ковальчик вважає, що в туризмі поряд із дослідженням карт треба використовувати ще й аналіз туристичних путівників, буклетів, рекламних оголошень, пам'яток для туристів, програм туристичних заходів й описи художньої літератури, тому що всі ці джерела інформації належать до банку даних і створюють спеціальну інформацію.

Ще одним способом збирання інформації, особливо під час оцінювання туристичної привабливості, є вивчення загальногеографічних і тематичних карт (рельєфу, клімату, фауни та флори, наявності історичних пам'яток), а також розшифровування космічних знімків [7].

Статистичні методи дослідження добре зарекомендували себе в процесі вивчення багатьох явищ і сфер, у тому числі туризму. Для дослідження туристичної сфери можна використовувати метод сезонних оцінок чисельності туристів, які подорожують не через туристичні агенції. Дослідникам недостатньо тієї інформації про розвиток туризму, яка є загальнодоступною. Наприклад, про виїзди вихідного дня, мотивації туристичних поїздок за кордон, розвиток прикордонного туризму. І це примушує науковців звертатися до соціологічних опитувань (анкетування). Головною ціллю таких досліджень є визначення атрактивності природних або навіть історико-культурних ландшафтів, а також запитів туристів, їхньої поведінки тощо.

Під час географічних досліджень користуються такими статистичними показниками, як чисельність (кількість) туристів за одиницю часу (добу, місяць, сезон, рік і т. ін.), які відвідали певний центр, регіон, країну; кількість днів із ночівлею, проведених туристами в тому чи іншому центрі, регіоні, країні за одиницю часу; кількість ліжок-місць цілорічної дії та сезонного використання; об'єм наданих туристично-рекреаційних послуг у грошовому вираженні, обсяг доходів від розвитку туризму тощо.

Статистичні дані, які стосуються розвитку туризму на міжнародній арені й в Україні [8], у вітчизняних джерелах оприлюднюються частково. Ця інформація є неповною та дає можливість аналізувати розвиток світового туризму й туризму всередині країни, пов'язаних з Україною. Через це науковці змушені використовувати дорогі способи отримання необхідних даних про розвиток туризму, його мотивацію та головні міжнародні туристичні маршрути – анкетування й інтерв'ювання. Негативною стороною анкетування є те, що туристи, зайняті оглядом туристичних об'єктів, неохоче відповідають на запитання анкетера, а це певною мірою збіднює отриману інформацію. Крім того, відповіді, наприклад, про мету туристичних подорожей можуть бути дуже різними, якщо анкетування проводити під час того, як турист намагається слухати екскурсію. Люди дратуються й не дуже охоче відповідають. За таких обставин не можна одержати об'єктивну інформацію. Тому дуже важливо, аби анкетування чи інтерв'ювання здійснювали досвідчені висококваліфіковані спеціалісти.

Важливий осередок показників про розвиток світового туризму – банк даних ВТО. На сайті (*unwto.org* – *World Tourism Organization*) публікується інформація про розвиток туризму як і у всьому світі, так і про регіональний туризм і туризм в окремих країнах. Також на сайті можна знайти інформацію про проблеми розвитку туризму. ЮНЕСКО також видає щорічники, де можна знайти статистичні дані про розвиток туризму.

Відносно новим методом дослідження туризму є *SWOT*-аналіз. Свою оцінку перспективи розвитку агротуризму в Польщі надав польський науковець А. Ковальчик за методом *SWOT* [3]: сильні сторони (*strengths*): захист сільського культурного ландшафту й традиційних форм сільськогосподарського виробництва; збереження народних промислів, обрядів, місцевої кухні й навіть знання місцевої історії; привабливість природного середовища; слабкі сторони (*weaknesses*): у сільських будинках відсутнє технічне оснащення; немає фінансових засобів для поліпшення умов перебування туристів; селяни недостатньо володіють знаннями у сфері менеджменту та маркетингу; на локальному рівні селяни слабозалучені до громадсько життя; неприязне ставлення місцевих жителів до приїжджих громадян; шанси (*opportunities*): зростання зацікавленості в розвитку туризму в сільській місцевості; поява сучасних тенденцій на агротуризм; сприяння агротуризму державою та місцевими органами самоврядування; європейські держави підтримують агротуризм шляхом надання кредитів і залучень інвестицій; загрози (*threats*): збереження пасивного ставлення до агротуризму в суспільстві, не вигідна кредитна політика банків щодо фінансування заходів агротуристичного призначення, збереження нестабільної податкової політики, низька екологічна свідомість селян, конкуренція інших держав.

На сьогодні класичних методів досліджень уже недостатньо, а тому виникають нові методики та методи в дослідженні туризму, пов'язані з розширенням предмета дослідження. Зокрема, у географії поведінки, так званої бігейвіористської географії [9] (англ. *behavior* – поводитися), яка вивчає характерні риси поведінки відпочивальника, тобто туриста. Такий розвиток досліджень із наближення географії туризму до предмета вивчення гуманістичної географії, польський науковець А. Ковальчик трактує такими факторами: дефіцитом відповідного масиву статистичних даних стосовно поведінки в туризмі; недостатньою кількістю фундаментальних праць у галузі туризму; нерозривними зв'язками географії туризму із соціологією та психологією; (у соціології та психології бігейвіористський підхід набув усезагального визнання) застосуванням нетрадиційних для географії методів дослідження (інтерв'ю, спостереження, анкетування та

ін.); особливістю предмета дослідження, міцно пов'язаного водночас і з природним, і із суспільно-культурним середовищем. Також сам туризм зазнав суттєвих змін: раніше він не був таким популярним і доступним, а в середині ХХ ст. перетворився на масовий, багатомільйонний, охопивши широкі верстви населення.

У зв'язку з тим, що зараз активно розвивається інформаційне суспільство, у вивченні туризму важливе місце відведено ще й математичним методам, наприклад таким, як економіко-математичні й соціально-просторові моделі. Для розробки таких моделей використовують комп'ютерні технології. Такий підхід дасть змогу не лише простежити процес розвитку туризму, а й отримати науковообґрунтовані результати з його перспектив, яких вимагає сучасна наука.

Методологічною основою дослідження туризму в регіоні мають бути такі наукові підходи, як системний, синергетичний, бігевіористичний, а також концепції регіонального та сталого розвитку туризму. Стосовно застосування методик (або алгоритмів) дослідження туризму зазначимо таке: можна запозичувати одну із запропонованих на сьогодні день науковцями-туризмологами, географами, фахівцями суміжних наук [10; 11] або ж розробляти авторську. Нижче пропонуємо розроблену нами методику дослідження в розрізі основних етапів і використовуваних методів, придатну для вивчення розвитку туризму в будь-якому регіоні (табл. 1).

Таблиця 1

Методика дослідження туризму в регіоні

Етап	Принцип	Метод	Характер дослідження
1	2	3	4
1. Підготовчий; 2. Аналітичний; 3. Конструктивно-прикладний.	– Наукової обґрунтованості; – системності – синергетичності; – комплексності; – територіальності; – інноваційності.	– Описовий; – метод ідеалізації; – картографічний; – історичний; – порівняльний; – статистичний; – бігейвіористський; – експедиційний;	– Постановка мети й формування завдань дослідження; – збір інформації про рівень розвитку туризму в регіоні; – систематизація, обробка й узагальнення

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
		<ul style="list-style-type: none"> – SWOT-аналіз; – прогнозування; – моделювання. 	<p>інформації;</p> <ul style="list-style-type: none"> – вибір об’єктів для дослідження; – вибір методів і прийомів дослідження видів, напрямів туризму; – аналіз чинників розвитку туризму; – аналітичні дослідження видів туризму регіону; – оцінка проблем розвитку туризму; – вивчення територіальної організації туризму регіону; – обґрунтування пропозицій із використання результатів дослідження; – розробка шляхів удосконалення організації та функціонування туризму регіону; – формування теоретичних, методичних та прикладних висновків.

*Джерело: складено авторами.

Стратегічним орієнтиром, на який повинні опиратися дослідники, має бути, на нашу думку, забезпечення сталого розвитку туризму в окремих регіонах держави.

Отже, здійснення дослідження розвитку туризму в регіоні повинні сприяти розробці й утіленню в життя туристичної політики, у якій поєднуються інтереси державні, бізнесові, комерційні. А політика розвитку туризму в екологічній, просвітницькій сферах та інших має бути спрямована на задоволення потреб населення у сфері туризму й на реалізацію різних його функцій – економічної, політичної, соціокультурної.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, сучасна система методів досліджень туризму має дуже багато різних засобів одержання наукової істини. Під час вивчення конкретного об'єкта найчастіше застосовують не один метод, а сукупність методів і прийомів, що дає можливість найповніше та з оптимальними зусиллями досягнути поставленої цілі.

У статті розглянуто основні методи, які можна використати на практиці для дослідження туризму, а саме: філософські (принцип об'єктивності, усезагального зв'язку та залежності, закон єдності й боротьби протилежностей, переходу кількісних показників у якісні, заперечення та ін.); загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення й абстрагування, порівняння та аналогія, ідеалізація й формалізація), конкретнонаукові. На сучасному етапі з'являються нові методи. Вони сприяють вивченню туристичних карт, збиранню статичних даних тощо. Зауважимо, що наукове забезпечення туристичної сфери не повною мірою відповідає сучасним суспільним потребам. Тому розробка та вдосконалення теоретико-методологічного підґрунтя для проведення наукових досліджень у сфері туризму є досить актуальним і перспективним завданням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаблій, О. І. (2001). *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії*. Львів: Львів. нац. уні-т ім. Івана Франка, 744 с.
2. Шаблій, О. І. (2017). *Суспільна географія. Книга третя. Проблеми теоретичних досліджень, геогуманістики, географічної освіти*: [вибр. праці]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 562 с.
3. *Методи дослідження в географії туризму*. URL: <https://textbook.com.ua/turizm/1473453508/s-4>
4. *Опорний конспект лекцій з дисципліни «Географія туризму»*. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/14453/GT_L.pdf.
5. Рутинський, М. Й., Стецюк О. В. (2008). *Туристичний комплекс Карпатського регіону України*, Київ, 440 с.

6. *География туризма* / под ред. А. Ю. Александровой (2016). Москва: Кнорус, 592 с.

7. *Наукові дослідження в туристській індустрії*. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/50271/1/2018%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20186%D0%9B%202018%20%D0%9A%D0%9B%20%D0%9D%D0%94%20%D0%B2%20%D1%82%D1%96.pdf>

8. Ткачук, Л. М. (2015). Актуальні тенденції розвитку туризму в Україні: геополітичний контекст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 4: Географія і сучасність*, вип. 33, с. 224–237.

9. *Сучасні теорії та концепції географії туризму*. URL: https://pidru4niki.com/1628041443745/turizm/metodologiya_metodi_doslidzhennya_geografi_turizmu

10. Єрко, А. В. (2021). *Конструктивно-географічні засади організації спортивно-оздоровчого туризму Волинської області*: автореф. дис. ... канд. геогр. наук. Луцьк, 20 с.

11. Заваріка, Г. М. (2021). *Суспільно-географічний вимір постконфліктного розвитку туризму на прикладі східних територій України*: автореф. дис. ... канд. геогр. наук. Луцьк, 20 с.

METHODOLOGICAL BASES OF TOURISM RESEARCH IN THE REGION

The article summarizes the methods of research in the field of tourism, shows the impact of improving the methodology on the process of studying the level of tourism development. It is stated that the modern system of methods of tourism research has many different means of obtaining a scientific result. The article considers the main methods that can be used in practice for tourism research. Such methods include: philosophical, general scientific, competitive scientific. The use of philosophical methods is shown, which means general approaches, categories and principles and laws that show the place of the studied object in the real world (the principle of objectivity, universal connection and dependence, the law of unity and struggle of opposites, the transition of quantitative indicators to qualitative, objections, etc.). Emphasis is placed on the need to use general scientific methods in tourism research – such tools and techniques that have a universal nature of application (analysis and synthesis, induction and deduction, generalization and abstraction, comparison and analogy, idealization and formalization), but require consideration of specific objects research. Thus, scientific methods of the system of geographical sciences are widely used in tourism: observation with an element of descriptiveness; historical; comparative; cartographic; analytical and statistical; expeditionary research; mathematical modeling; system. In turn, the social nature of tourism determines the use of methods and techniques

formed in other social sciences (balance, sociological research, etc.). Emphasis is placed on the expediency of using specific scientific methods in scientific research, which are used in some sciences. This is, in particular, the method of field research, cartographic and so on. There are also examples of the use of the latest methods and techniques in the study of tourism, which is associated with the expansion of the subject of study. It is concluded that the modern methodology of tourism research includes various methods and different ways of collecting and analyzing information. In this case, when studying a particular object is often used not one method, but a set of methods and techniques that allows you to achieve this goal. It is emphasized that the improvement of the theoretical and methodological base for conducting research in the field of tourism is an urgent task.

Key words: method, methodology, tourism, research, geography, science.

REFERENCES

1. Shablii, O. I. (2001). *Suspilna heohrafiia: teoriia, istoriia, ukrainoznavchi studii*. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet im. Franka, 744 p. (in Ukrainian)/
2. Shablii, O. I. (2017). *Suspilna heohrafiia. Knyha tretia. Problemy teoretychnykh doslidzhen, heohumanistyky, heohrafichnoi osvity [Vybrani pratsi]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 562 p. (in Ukrainian).
3. *Metody doslidzhennia v heohrafi turyzmu*. URL: <https://textbook.com.ua/turizm/1473453508/s-4> (in Ukrainian).
4. *Opornyi konspekt lektsii z dystsypliny «Heohrafiia turyzmu»* URL: http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/14453/GT_L.pdf (in Ukrainian).
5. Rutynskiy, M. Y., Stetsiuk, O. V. (2008). *Turystychnyi kompleks Karpatskoho rehionu Ukrainy*, 440 p. (in Ukrainian).
6. *Heohrafyia turyzma / pod red. A. Iu. Aleksandrovoi* (2016). Moskva: Knorus, 592 p. (in Ukrainian).
7. *Naukovi doslidzhennia v turystskii industrii* URL: <http://eprints.kname.edu.ua/50271/1/2018%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20186%D0%9B%202018%20%D0%9A%D0%9B%20%D0%9D%D0%94%20%D0%B2%20%D1%82%D1%96.pdf> (in Ukrainian).
8. Tkachuk, L. M. (2015). Aktualni tendentsii rozvytku turyzmu v Ukraini: heopolitychnyi kontekst. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeyi M. P. Drahomanova. Seriya 4. Heohrafiia i suchasnist*, vyp. 33, p. 224–237 (in Ukrainian).
9. *Suchasni teorii ta kontseptsii heohrafi turyzmu*. URL: https://pidru4niki.com/1628041443745/turizm/metodologiya_metodi_doslidzhennya_geografi_turyzmu (in Ukrainian)
10. Ierko, A. V. (2021). *Konstruktyvno-heohrafichni zasady orhanizatsii sportyvno-ozdorovchoho turyzmu Volynskoi oblasti: avtoref. dys. ... kand. heoh. nauk*. Lutsk, 20 p. (in Ukrainian).

11. Zavarika, H. M. (2021). *Suspilno-heohrafichniy vymir post konfliktnoho rozvytku turyzmu na prykladi skhidnykh terytorii Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. heoh. nauk.* Lutsk, 20 p. (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 17.01. 2021 р.

УДК: (438) “18/19” : 070

Марія Павлюх,

кандидат наук із соціальних комунікацій, асистент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
ORCID ID 0000-0001-5502-8367

mariia.v.pavliukh@lpnu.ua

DOI 10.29038/2524-2679-2021-01-324-333

ГРОМАДСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖІНОК У ГАЛИЧИНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ АЛЬМАНАХІВ НАТАЛІ КОБРИНСЬКОЇ

У статті висвітлено важливий історичний етап у Галичині – боротьбу активних жінок за свої громадянські та політичні права. Активною формою боротьби жінок стала журналістська діяльність, публіцистична та літературна творчість у неперіодичних виданнях – альманахах, які видавала відома активістка Наталя Кобринська. Простежено боротьбу жінок за свої права крізь призму альманахів Наталі Кобринської. Досліджено історію видання альманахів Наталі Кобринської. Виокремлено жіночі альманахи як перший етап розвитку жіночої політичної преси в Галичині. Доведено, що жіночі альманахи – перші неперіодичні (із невизначеною періодикою) видання, у яких поширювались ідеї емансипації. Проаналізовано структуру, зміст та статті активних жінок, які порушували перед громадськістю та суспільством актуальні проблеми українського жіноцтва.

У дослідженні проведено ґрунтовний аналіз тематичного та проблемного контенту жіночих альманахів. Завдяки описовому методу дослідження здійснено компаративний аналіз жіночих альманахів та виокремлено їхній громадсько-політичний характер. Відстежено тенденції розвитку українського жіночої руху в Галичині як форму громадянської й політичної боротьби української жінки за свої права. З'ясовано, що громадянська та політична діяльність жінок розвивалась у загальній тенденції боротьби української нації за власне самовизначення.